

ISSN: 1306-3111/1308-7290
NWSA-Fine Arts
NWSA ID: 2013.8.3.D0138

Status : Original Study
Received: September 2012
Accepted: July 2013

E-Journal of New World Sciences Academy

Pınar Toktaş

Gazi University, peyiol@gazi.edu.tr, Ankara-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2013.8.3.D0138>

**KÜLTÜR BAKANLIĞI'NA BAĞLI GELENEKSEL TÜRK SÜSLEME SANATLARI KURSLARINA
DEVAM EDEN KURSIYERLERİN KURSLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

ÖZET

1995 yılından itibaren Ankara da dahil olmak üzere daha birçok ilde yürütülen geleneksel Türk süsleme sanatları kursları Türk kültürünün tanıtılması ve yaşatılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Araştırmada Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak Ankara il merkezinde yürütülen geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarına devam eden kursiyerlerin kurslara ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan anket aracılığıyla kursiyerlerin görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programından faydalanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve gerekli istatistiksel çözümler yapılmıştır. Bulgular uygun tablolar halinde yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda kursiyerlerin programa devam konusunda herhangi bir sorun yaşamadıkları ancak atölyelerin ışıklandırma, ısıtma ve havalandırması konusunda sıkıntıları olduğu belirlenmiştir. Kursiyerlerin öğrenim gördükleri alanın öğretim süresinin yeterli olmadığını ve alanı destekleyici derslerin yer alması gerektiğini düşündükleri öğrenilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür Bakanlığı Kursları, Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Kursları, Kitap Sanatları, Geleneksel El Sanatları, El Sanatları

**THE VIEWS OF THE STUDENTS ATTENDING TO THE TRADITIONAL TURKISH
DECORATIVE ARTS COURSES CARRIED OUT BY THE MINISTRY OF CULTURE**

ABSTRACT

From 1995 onwards, the courses of traditional decorative arts that have been carried out in a lot of cities, including Ankara, have given a great deal of support to the introduction of Turkish culture. In the research, the views of the students attending to the traditional Turkish decorative arts courses carried out in Ankara by the Ministry of Culture were tried to determine. A questionnaire that was prepared for this purpose was used to get the views of the students. The data obtained was transferred on the computer using the package program of SPSS and necessary statistical analyses were made. The findings were tabulated. At the end of the research it was determined that there was no problem in terms of attendance to the program, however, they had some problems related to the enlightenment, heating and ventilation of the ateliers. It was determined that the duration for the course the students take was not long enough and that there should be some complementary courses to support them.

Keywords: Courses of the Ministry of Culture, Courses of Traditional Turkish Decorative Courses, Book Arts, Traditional Handicraft Arts, Handicraft Arts

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Geleneksel Türk süsleme sanatları olarak değerlendirdiğimiz geleneksel kitap sanatlarımız; hat, tezhip, minyatür, ebru, cilt ve katı' sanatlarından oluşmaktadır. Kökleri Orta Asya'ya dayanan ve uzun bir geçmişe sahip olan bu sanat dallarımız Türk zevkini, beğenisini ve kültürünü yansıtan önemli göstergeler arasında yer alır. Osmanlı'da saray denetiminde özellikle XVI. yüzyılda kitap sanatları altın çağını yaşamış, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise imparatorluğun gerilemesiyle birlikte diğer sanat dallarında olduğu gibi bu sanat dalları da gerilemeye başlamış, batılı sanat zevkini yansıtan ürünler ortaya konmuştur.

Cumhuriyet dönemi ile unutulmaya yüz tutan kitap sanatlarımız başta Ord. Prof. Dr. Süheyl ÜNVER ve arkadaşlarının katkılarıyla yeniden canlanmaya başlamıştır. Yükseköğretimde Geleneksel Türk El Sanatları Bölümünün 1970 yılında kapanmasıyla 1982 yılına kadar bu sanat dalları akademi dışından sürdürülmeye başlamıştır. Eğitimin akademi dışında sürdürülmeye başlaması bu sanat dallarının çeşitli vakıflar ve atölyeler bünyesinde eğitiminin sürdürülmeye başlamasına yol açmıştır. Günümüzde Yükseköğretimde toplam 13 üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü yer almaktadır (Toktaş, 2011). Bununla beraber belediyeler, resmi kurum ve kuruluşlar ile çeşitli vakıf ve atölyelerde geleneksel kitap sanatları tanıtılıp eğitim verilmektedir. Bu sanat dallarını yaşatmaya çalışan kurumlarımızdan biri de Kültür Bakanlığı'dır. İlk olarak 1987-1988 yılları arasında Mahalli Sanatlar adı altında proje bazlı olarak illerden gelen taleplere göre yürütülen kurslar, daha sonra Bakanlıkça Eğitim Dairesi'ne bağlanarak sistematik olarak sürdürülmüştür. Yaygın Kültür ve Turizm Faaliyetleri kapsamında yürütülen Türk Süsleme Sanatları kursları Ankara'da 1995 yılından itibaren eğitime başlamıştır. 2002 yılında kitap sanatları olarak tezhip ve ebru, 2003 yılında ise tezhip, ebru ve minyatür alanında eğitim verilmiştir. 2004 yılından itibaren ise tezhip, ebru, minyatür ve hüsn-i hat alanında eğitim verilmiştir. 2011 yılında ise katı' eğitimi de vermeye başlamıştır (Toktaş, 2012). Tezhip, minyatür, hat ve katı' alanında eğitim süresi 2 yıl, ebru alanında ise 1 yıl olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmanın genel amacı; Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak yürütülmekte olan geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarına ilişkin kursiyer görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Geleneksel Türk Süsleme Sanatları kurslarına devam eden kursiyerlerin demografik özellikleri nelerdir?
- Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin programa devam konusunda karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin çalıştıkları atölyenin fiziksel ortamından kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin atölye çalışmalarında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin yönetimle karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin öğreticilerle karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin devam ettikleri programdan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Kültür Bakanlığı, 1995 yılından itibaren geleneksel kitap sanatlarının doğru ellerden ve doğru kurallarla, yozlaşmadan tanıtılması ve yaşatılması için büyük katkılar sağlamaktadır. Araştırmada konu ile ilgili literatür taranmış, konuya ilişkin çalışma olmadığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda yapılan ilk çalışma olması açısından önemlidir. Ayrıca araştırma Bakanlıkta ilgili kişiler ve bu dersi yürüten öğretmenler için kursiyerlerin başarılarının artırılması konusunda katkı sağlayabilir.

3. DENEYSEL ÇALIŞMA (EXPERIMENTAL METHOD-PROCESS)

Bu araştırmanın çalışma evrenini Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak yürütülen geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarına devam eden kursiyerler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; 2012-2013 öğretim yılında Ankara İl merkezinde yürütülmekte olan geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarına devam eden kursiyerler oluşturmaktadır.

Araştırmada konu ile ilgili literatür taranmış, kaynak kişilerle bire bir görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada çok sayıda kişinin görüşlerini alabilmek amacıyla anket tekniği kullanılmıştır. Anket 5'li ölçek şeklinde; Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum şeklinde düzenlenmiştir. Elde edilen veriler SPSS programından faydalanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış, yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Bulgular uygun tablolar halinde yorumlanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDING AND DISCUSSIONS)

Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin devam ettikleri kurslar ve sayıları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Kursları ve Kursiyer Sayıları

(Table 1. The Courses of Traditional Turkish Decorative Arts and the Number of Students)

Sıra No	Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Kursları	Kursiyer Sayıları	
		N	%
1	Tezhip	57	56.4
2	Minyatür	24	23.8
3	Ebru	20	19.8
TOPLAM		101	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin en çoğunun 57 (%56.4) kursiyer ile tezhip bölümünde öğrenim gördüğü anlaşılmıştır. Bunu 24 (%23.8) kursiyer ile minyatür bölümünün yer aldığı görülmüştür. En düşük olarak ise 20 (%19.8) kursiyer ile ebru bölümünde öğrenim gören kursiyerlerin olduğu anlaşılmıştır. Toplam 101 kursiyer araştırma örneğine alınmıştır.

Araştırmada ebru alanında 2, minyatür alanında 2, tezhip alanında 4 grup olmak üzere toplam 8 grup incelenmiştir. Araştırmada tezhip alanında öğrenim gören kursiyerlerin sayısının fazla olmasının sebebi hem öğrenci sayısının fazlalığından hem de toplam 4 grupta eğitim verilmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde araştırma örneğine alınan kursiyerlerin tamamına yakınının kadın kursiyerlerden oluştuğu görülmüştür. Toplam 101 kursiyerin 99'u (%98) kadın kursiyerlerden, 2'si (%2) ise erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 2. Araştırma Kapsamına Alınan Kursiyerlerin Cinsiyetlerine İlişkin Bilgiler

(Table 2. Information over the genders of the students within the content of research)

Sıra No	Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Kursları	Kadın		Erkek	
		N	%	N	%
1	Tezhip	56	56.6	1	50
2	Minyatür	24	24.2	-	-
3	Ebru	19	19.2	1	50
TOPLAM		99	100	2	100

Tablo 3. Araştırma Kapsamına Alınan Kursiyerlerin Yaşlarına İlişkin Bilgiler

(Table 3. Information over the ages of the students within the content of research)

Sıra No	Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Kursları	Kadın		Erkek	
		N	%	N	%
1	Tezhip	56	56.6	1	50
2	Minyatür	24	24.2	-	-
3	Ebru	19	19.2	1	50
TOPLAM		99	100	2	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi kursiyerlerin en çoğunun %30.7 ile 31’inin (41-45) yaş arasında olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla %22.8 ile 23’ünün (46-50) yaş arasında olduğu, %17.8 ile 18’inin ise 51 yaş ve üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Tablodan kursiyerlerin en düşük olarak ise %2 ile 2 kursiyerin (26-30) yaş arasında olduğu görülmüştür. Bu durumda geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarına devam eden kursiyerlerin %70’inin yaş ortalamasınının 40 yaş üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu tip kursları kursiyerlerin çoğunlukla ilerleyen yaşlarında tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

Tablo 4. Araştırma Kapsamına Alınan Kursiyerlerin Medeni Durumlarına İlişkin Bilgiler

(Table 4. Information over the marital status of the students within the content of research)

Sıra No	Kurslar	Evli		Bekâr		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
1	Tezhip	39	68.4	18	31.6	57	100
2	Minyatür	18	75	6	25	24	100
3	Ebru	17	85	3	15	20	100
Toplam		74		27		101	100
Genel Toplam		74	73.3	27	26.7	101	100

Tablo 4 incelendiğinde araştırma örneğine alınan kursiyerlerin %73.3 ile 74’ünün evli olduğu, %26.7 ile 27’sinin ise bekâr olduğu görülmüştür. Bu durumda evli olan kursiyerlerin geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarını daha çok tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Tablo 5. Araştırma Kapsamına Alınan Kursiyerlerin Eğitim Durumlarına İlişkin Bilgiler

(Table 5. Information over the educational status of the students within the content of research)

Kurslar	Okur-Yazar		İlkokul		Orta Okul		Lise		Lisans		Lisansüstü		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Tezhip	-	-	1	1.7	-	-	27	47.4	24	42.1	5	8.8	57	100
Minyatür	-	-	-	-	-	-	10	41.7	11	45.8	3	12.5	24	100
Ebru	-	-	-	-	1	5	4	20	14	70	1	5	20	100
Toplam	-	-	1		1		41		49		9		101	100
Genel Toplam	-	-	1	1	1	1	41	40.6	49	48.5	9	8.9	101	100

Tablo 5 incelendiğinde kursiyerlerin en çok %48.5 ile 49'unun lisans mezunu olduğu görülmüştür. İkinci olarak %40.6 ile 41'inin lise mezunu olduğu anlaşılmıştır. En düşük olarak ise %1 ile 1 kişinin ilköğretim I.kademe) mezunu ve ortaokul (ilköğretim II.kademe) mezunu oldukları görülmüştür. Araştırma örneğine alınan kursiyerlerin %57.4 ile yarısından fazlasının lisans ve lisansüstü mezunu olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 6. Araştırma Kapsamına Alınan Kursiyerlerin Mesleklerine İlişkin Bilgiler

(Table 6. Information over the professions of the students within the content of research)

Kurslar	Ev Hanımı		Öğrenci		Serbest Meslek		İşçi		Memur		Emekli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Tezhip	29	50.9	6	10.5	7	12.3	-	-	4	7	11	19.3	57	100
Minyatür	7	29.2	2	8.3	2	8.3	-	-	6	25	7	29.2	24	100
Ebru	6	30	1	5	1	5	-	-	7	35	5	25	20	100
Toplam	42		9		10		-	-					101	100
Genel Toplam	42	41.6	9	8.9	10	9.9	-	-	17	16.8	23	22.8	101	100

Tablo 6 değerlendirildiğinde kursiyerlerin en çok %41.6 ile 42'sinin ev hanımı olduğu anlaşılmıştır. Bunu sırasıyla %22.8 ile 23 emekli kursiyer, %16.8 ile 17 memur kursiyer izlemiştir. En düşük olarak ise %8.9 ile 9 kursiyerin öğrenci olduğu anlaşılmıştır. Tablodan araştırma örneğine alınan kursiyerlerden işçi olanların yer almadığı görülmüştür.

Tablo 7. Araştırma Kapsamına Alınan Kursiyerlerin Kursu Geliş Sebeplerine İlişkin Bilgiler
(Table 7. Information over the views of the students related to the reasons of attendance)

Kurslar	Boş Vakitlerini Değerlendirme		Meslek Edinme		Kendini Geliştirme		Hobi Amaçlı		Bu Sanat Dallarını Tanımak Ve Öğrenmek İçin		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Tezhip	-	-	9	15.8	14	24.6	1	1.7	33	57.9	57	100
Minyatür	-	-	1	4.2	6	25	-	-	17	70.8	24	100
Ebru	-	-	1	5	9	45	-	-	10	50	20	100
Toplam	-	-	11		29		1		60		101	100
Genel Toplam	-	-	11	10.9	29	28.7	1	1	60	59.4	101	100

Tablo 7 incelendiğinde kursiyerlerin en çok %59.4 ile 60'ının bu sanat dallarını tanımak ve öğrenmek amacıyla kursa geldikleri anlaşılmıştır. Kursiyerlerin %28.7 ile 29'unun kendini geliştirmek amacıyla, %10.9 ile 11'inin ise meslek edinmek amacıyla kursa geldiği görülmüştür. Kursiyerlerin en düşük olarak ise %1 ile 1'inin hobi amaçlı kursa geldiği öğrenilmiştir. Araştırma örnekleme alınan kursiyerlerin yarısından fazlasının bu sanat dallarını tanımak ve öğrenmek amacıyla kurslara katılmalarından, kursiyerlerin bu sanat dallarını tanıyarak ve bilinçli olarak geldikleri sonucunu çıkarmak mümkündür.

Araştırma kapsamına alınan kursiyerlerin programa devam konusunda karşılaştıkları sorunlara ilişkin hazırlanan Tablo 8 incelendiğinde kursiyerler; "Sağlık sorunlarım nedeniyle programa devam etmekte sorun yaşıyorum" maddesine en çok %38.6 ile kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. "Yaşım nedeniyle programa devam etmekte sorun yaşıyorum" maddesine kursiyerlerin en çok %56.4 ile 57'sinin kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. "Geliş-gidişlerde sorun yaşıyorum" maddesine kursiyerlerin en çok %40.6 ile 41'i kesinlikle katılmıyorum derken, "Malzeme temininde ekonomik açıdan güçlük çekiyorum" maddesine ise en çok %49.5 ile 50'sinin katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır.

Tablo 8. Kursiyerlerin Programa Devam Konusunda Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bilgiler
(Table 8. Information over the views of the students related to the problems of attendance)

Maddeler	Kurslar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
		Sağlık sorunlarım nedeniyle programa devam etmekte sorun yaşıyorum	I	25	43.9	21	36.8	11	19.3	-	-	-	-
	II	4	16.7	12	50	6	25	2	8.3	-	-	24	100
	III	10	50	6	30	1	5	-	-	3	15	20	100
Toplam		39		39		18		2		3		101	100
Genel Toplam		39	38.6	39	38.6	18	17.8	2	2	3	3	101	100
Yaşım nedeniyle programa devam etmekte sorun yaşıyorum	I	35	61.4	21	36.8	1	1.8	-	-	-	-	57	100
	II	10	41.7	13	54.1	-	-	1	4.2	-	-	24	100
	III	12	60	7	35	-	-	1	5	-	-	20	100
Toplam		57		41		1		2		-	-	101	100
Genel Toplam		57	56.4	41	40.6	1	1	2	2	-	-	101	100
Geliş-gidişlerde sorun yaşıyorum	I	27	47.4	16	28	11	19.3	3	5.3	-	-	57	100
	II	8	33.4	14	58.3	-	-	2	8.3	-	-	24	100
	III	6	30	10	50	2	10	1	5	1	5	20	100
Toplam		41		40		13		6		1		101	100
Genel Toplam		41	40.6	40	39.6	13	12.9	6	5.9	1	1	101	100
Malzeme temininde ekonomik açıdan güçlük çekiyorum	I	12	21.1	26	45.6	14	24.6	3	5.3	2	3.5	57	100
	II	6	25	15	62.5	1	4.2	2	8.3	-	-	24	100
	III	8	40	9	45	2	10	-	-	1	5	20	100
Toplam		26		50		17		5		3		101	100
Genel Toplam		26	25.7	50	49.5	17	16.8	5	5	3	3	101	100

I. Tezhip, II. Minyatür, III. Ebru

Tablo 9 incelendiğinde kursiyerler "Atölyenin boyutları yetersiz" maddesine en çok %29.7'si tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. "Atölyedeki ışıklandırma yetersiz" maddesine kursiyerler en çok %48.5 ile tamamen katılıyorum derken, "Atölyedeki ısıtma yetersiz" maddesine ise en çok %33.6 ile tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Atölyedeki havalandırmanın yetersiz olduğu konusunda kursiyerler en çok %29.7 ile katılıyorum şeklinde görüş belirtmiştir. Kursiyerler "Atölyedeki temizlik ve düzen yetersiz" maddesine en çok %27.7 ile katılmıyorum derken, "Atölyenin sayısı yetersiz" maddesine ise %27.7 ile katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır.

Tablo genel olarak değerlendirildiğinde atölyenin fiziksel ortamı konusunda kursiyerlerin yaklaşık olarak dörtte üçünün ışıklandırma konusunda sorun yaşadığı öğrenilmiştir. Kursiyerlerin yarısından fazlasının atölyedeki havalandırma ve ısıtma konusunda sorun yaşadıkları görülmüştür. Araştırmada yapılan inceleme sonucunda ebru atölyesinde lavabonun olmadığı anlaşılmıştır. Ebru atölyesinde yapılan uygulamalar itibarıyla diğer alanlara oranla daha fazla lavaboya ihtiyaç duyulmasına karşın lavabonun olmadığı görülmüştür.

Tablo 9. Kursiyerlerin Atölyenin Fiziksel Ortamından Kaynaklanan Sorunlarına İlişkin Bilgiler

(Table 9. information over the views of the students related to the problems caused by the physical conditions of ateliers)

Maddeler	Kurslar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Atölyenin boyutları yetersiz	I	3	5.3	12	21.1	13	22.8	10	17.5	19	33.3	57	100
	II	2	8.3	1	4.2	5	20.8	6	25	10	41.7	24	100
	III	1	5	14	70	3	15	1	5	1	5	20	100
Toplam		6		27		21		17		30		101	100
Genel Toplam		6	6	27	26.7	21	20.8	17	16.8	30	29.7	101	100
Atölyedeki ışıklandırma yetersiz	I	1	1.7	8	14	3	5.3	12	21.1	33	57.9	57	100
	II	1	4.2	-	-	2	8.3	5	20.8	16	66.7	24	100
	III	1	5	3	15	9	45	7	35	-	-	20	100
Toplam		3		11		14		24		49		101	100
Genel Toplam		3	3	11	10.8	14	13.9	24	23.8	49	48.5	101	100
Atölyedeki ısıtma yetersiz	I	-	-	11	19.3	17	29.8	10	17.6	19	33.3	57	100
	II	2	8.3	4	16.7	3	12.5	5	20.8	10	41.7	24	100
	III	1	5	3	15	3	15	8	40	5	25	20	100
Toplam		3		18		23		23		34		101	100
Genel Toplam		3	3	18	17.8	23	22.8	23	22.8	34	33.6	101	100
Atölyedeki havalandırma yetersiz	I	1	1.8	17	29.8	10	17.5	12	21.1	17	29.8	57	100
	II	1	4.2	5	20.8	4	16.6	7	29.2	7	29.2	24	100
	III	-	-	2	10	2	10	11	55	5	25	20	100
Toplam		2		24		16		30		29		101	100
Genel Toplam		2	2	24	23.8	16	15.8	30	29.7	29	28.7	101	100
Atölyedeki temizlik ve düzen yetersiz	I	3	5.3	13	22.8	10	17.5	14	24.6	17	29.8	57	100
	II	1	4.2	9	37.5	7	29.1	4	16.7	3	12.5	24	100
	III	-	-	6	30	10	50	2	10	2	10	20	100
Toplam		4		28		27		20		22		101	100
Genel Toplam		4	4	28	27.7	27	26.7	20	19.8	22	21.8	101	100
Atölyenin sayısı yetersiz	I	3	5.3	14	24.6	13	22.8	10	17.5	17	29.8	57	100
	II	3	12.5	6	25	3	12.5	5	20.8	7	29.2	24	100
	III	-	-	8	40	3	15	7	35	2	10	20	100
Toplam		6		28		19		22		26		101	100
Genel Toplam		6	5.9	28	27.7	19	18.8	22	21.8	26	25.8	101	100

I. Tezhip, II. Minyatür, III. Ebru

Kursiyerlerin yönetimle ilgili görüşlerine ilişkin bilgileri içeren tablo 10 incelendiğinde kursiyerler "Yönetimle çekinmeden görüşebiliyorum" maddesine en çok %33.7 ile katılıyorum derken, "Kursiyerlere karşı anlayışlı ve kibar davranıyorlar" maddesine ise en çok %48.5 ile katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. "Kursiyerlerin devam konusunda karşılaştıkları sorunlara karşı duyarlılar" maddesine kursiyerler en çok %32.7 ile kısmen katılıyorum ve %30.7 ile katılıyorum şeklinde görüş belirtmiştir.

Kursiyerler "Yaşanan sorunlara karşı yeterince duyarlı değil" maddesine en çok %34.7 ile katılmıyorum derken, "Yeniliklere karşı açıklar" ifadesine ise en çok %37.6 ile kısmen katılıyorum ve %32.7 ile katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. "Yaşanan sorunların çözülmesi için çaba göstermiyorlar" maddesine kursiyerler en çok %37.6 ile katılmıyorum derken, "Öğrencilerin taleplerini dikkate alıyorlar" ifadesine ise en çok %29.7 ile kısmen

katılıyorum ve %24.8 ile katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır.

Tablo genel olarak değerlendirildiğinde yönetimin kursiyerlere karşı anlayışlı ve kibar davrandığı, kursiyerlerin karşılaştıkları sorunlara karşı duyarlı olduğu, yeniliklere karşı açık olduğu görülmüştür. Kısaca kursiyerlerin yönetime karşı olumlu yaklaşım içerisinde olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 10. Kursiyerlerin Yönetimle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler
(Table 10. Information over the views of the students related to the administration)

Maddeler	Kurslar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yönetimle çekinmeden görüşebiliyorum	I	6	10.5	11	19.3	11	19.3	19	33.3	10	17.6	57	100
	II	1	4.2	6	25	7	29.2	8	33.3	2	8.3	24	100
	III	2	10	1	5	8	40	7	35	2	10	20	100
Toplam		9		18		26		34		14		101	100
Genel Toplam		9	8.9	18	17.8	26	25.7	34	33.7	14	13.9	101	100
Kursiyerlere karşı anlayışlı ve kibar davranıyorlar	I	4	7	3	5.3	10	17.5	27	47.4	13	22.8	57	100
	II	1	4.2	1	4.2	5	20.8	12	50	5	20.8	24	100
	III	1	5	-	-	8	40	10	50	1	5	20	100
Toplam		6		4		23		49		19		101	100
Genel Toplam		6	5.9	4	4	23	22.8	49	48.5	19	18.8	101	100
Kursiyerlerin devam konusunda karşılaştıkları sorunlara karşı duyarlılar	I	8	14	4	7	15	26.3	21	36.9	9	15.8	57	100
	II	1	4.2	3	12.5	11	45.8	7	29.2	2	8.3	24	100
	III	-	-	5	25	7	35	3	15	5	25	20	100
Toplam		9		12		33		31		16		101	100
Genel Toplam		9	8.9	12	11.9	33	32.7	31	30.7	16	15.8	101	100
Yaşanan sorunlara karşı yeterince duyarlı değiller	I	6	10.5	19	33.3	10	17.6	8	14	14	24.6	57	100
	II	1	4.2	10	41.6	7	29.2	3	12.5	3	12.5	24	100
	III	2	10	6	30	8	40	4	20	-	-	20	100
Toplam		9		35		25		15		17		101	100
Genel Toplam		9	8.9	35	34.7	25	24.8	15	14.8	17	16.8	101	100
Yeniliklere karşı açıklar	I	6	10.5	6	10.5	20	35.1	20	35.1	5	8.8	57	100
	II	1	4.2	2	8.3	8	33.3	9	37.5	4	16.7	24	100
	III	1	5	2	10	10	50	4	20	3	15	20	100
Toplam		8		10		38		33		12		101	100
Genel Toplam		8	7.9	10	9.9	38	37.6	33	32.7	12	11.9	101	100
Yaşanan sorunların çözümlenmesi için çaba göstermiyorlar	I	7	12.3	21	36.8	10	17.6	8	14	11	19.3	57	100
	II	2	8.3	10	41.7	2	8.3	5	20.8	5	20.8	24	100
	III	3	15	7	35	5	25	1	5	4	20	20	100
Toplam		12		38		17		14		20		101	100
Genel Toplam		12	11.9	38	37.6	17	16.8	14	13.9	20	19.8	101	100
Öğrencilerin taleplerini dikkate alıyorlar	I	11	19.3	7	12.3	14	24.6	17	29.8	8	14	57	100
	II	2	8.3	6	25	7	29.2	5	20.8	4	16.7	24	100
	III	4	20	2	10	9	45	3	15	2	10	20	100
Toplam		17		15		30		25		14		101	100
Genel Toplam		17	16.8	15	14.8	30	29.7	25	24.8	14	13.9	101	100

I. Tezhip, II. Minyatür, III. Ebru

Tablo 11. Kursiyerlerin Öğreticilerle İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler
(Table 11. Information over the views of the students related to the teachers)

Maddeler	Kurslar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Öğreticiler derse zamanında girip çıkıyor	I	-	-	-	-	1	1.7	18	31.6	38	66.7	57	100
	II	-	-	1	4.2	2	8.3	12	50	9	37.5	24	100
	III	-	-	-	-	-	-	5	25	15	75	20	100
Toplam		-	-	1		3		35		62		101	100
Genel Toplam		-	-	1	1	3	3	35	34.6	62	61.4	101	100
Öğreticiler sınıfta demokratik bir ortam yaratmaya çalışıyor	I	-	-	-	-	1	1.7	18	31.6	38	66.7	57	100
	II	-	-	1	4.2	-	-	14	58.3	9	37.5	24	100
	III	-	-	-	-	-	-	4	20	16	80	20	100
Toplam		-	-	1		1		36		63		101	100
Genel Toplam		-	-	1	1	1	1	36	35.6	63	62.4	101	100
Öğreticiler kursiyerlerin dersten zevk almasına önem veriyor	I	-	-	-	-	-	-	17	29.8	40	70.2	57	100
	II	-	-	-	-	1	4.2	10	41.6	13	54.2	24	100
	III	-	-	-	-	-	-	3	15	17	85	20	100
Toplam		-	-	-	-	1	1	30		70		101	100
Genel Toplam		-	-	-	-	1	1	30	29.7	70	69.3	101	100
Öğreticiler kursiyerlerin taleplerini anlayışla karşılıyor	I	-	-	-	-	-	-	18	31.6	39	68.4	57	100
	II	-	-	-	-	2	8.3	10	41.7	12	50	24	100
	III	-	-	-	-	-	-	4	20	16	80	20	100
Toplam		-	-	-	-	2		32		67		101	100
Genel Toplam		-	-	-	-	2	2	32	31.7	67	66.3	101	100
Öğreticiler kursiyerlerin devam konusunda karşılaştıkları sorunlara karşı duyarlılar	I	-	-	-	-	1	1.7	18	31.6	38	66.7	57	100
	II	-	-	1	4.2	3	12.5	11	45.8	9	37.5	24	100
	III	-	-	2	10	-	-	5	25	13	65	20	100
Toplam		-	-	3		4		34		60		101	100
Genel Toplam		-	-	3	3	4	4	34	33.6	60	59.4	101	100
Konular çok hızlı ilerliyor	I	3	5.3	16	28.1	13	22.8	13	22.8	12	21	57	100
	II	-	-	5	20.8	9	37.5	10	41.7	-	-	24	100
	III	-	-	6	30	3	15	6	30	5	25	20	100
Toplam		3		27		25		29		17		101	100
Genel Toplam		3	3	27	26.7	25	24.8	29	28.7	17	16.8	101	100
Öğreticiler ekonomik düzeyin üzerinde malzeme belirliyor	I	26	45.6	27	47.4	4	7	-	-	-	-	57	100
	II	8	33.3	12	50	3	12.5	1	4.2	-	-	24	100
	III	13	65	5	25	1	5	1	5	-	-	20	100
Toplam		47		44		8		2		-	-	101	100
Genel Toplam		47	46.5	44	43.6	8	7.9	2	2	-	-	101	100
Öğreticiler kursiyerlere yeterince zaman ayırmıyor	I	37	64.9	17	29.8	-	-	2	3.5	1	1.8	57	100
	II	11	45.8	12	50	1	4.2	-	-	-	-	24	100
	III	15	75	5	25	-	-	-	-	-	-	20	100
Toplam		63		34		1		2		1		101	100
Genel Toplam		63	62.4	34	33.6	1	1	2	2	1	1	101	100
Öğreticiler uygulamaları yeterince değerlendirmiyor	I	38	66.6	17	29.8	-	-	1	1.8	1	1.8	57	100
	II	12	50	10	41.7	2	8.3	-	-	-	-	24	100
	III	11	55	9	45	-	-	-	-	-	-	20	100
Toplam		61		36		2		1		1		101	100
Genel Toplam		61	60.4	36	35.6	2	2	1	1	1	1	101	100

I. Tezhip, II. Minyatür, III. Ebru

Kursiyerlerin öğretmenlerle ilgili görüşlerine ilişkin bilgileri içeren tablo 11 incelendiğinde "Öğreticiler derse zamanında girip çıkıyor" maddesine kursiyerler en çok %61.4 ile tamamen katılıyorum derken, "Öğreticiler sınıfta demokratik bir ortam yaratmaya çalışıyor" ifadesine ise en çok %62.4 ile tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri görülmüştür. "Öğreticiler kursiyerlerin dersten zevk almasına önem veriyor" maddesine kursiyerler en çok %69.3 ile tamamen katılıyorum derken, "Öğreticiler kursiyerlerin taleplerini anlayışla karşılıyor" ifadesine ise en çok %66.3 ile tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır.

Öğreticilerin kursiyerlerin devam konusunda karşılaştıkları sorunlara karşı duyarlı olduğu ifadesinde kursiyerler en çok %59.4 ile tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. Konuların çok hızlı ilerlediği konusunda ise kursiyerlerin görüşleri arasında genel bir dağılımın olduğu anlaşılmıştır. Kursiyerler "Öğreticiler ekonomik düzeyin üzerinde malzeme belirliyor" maddesine en çok %46.5 ile kesinlikle katılmıyorum derken, "Öğreticiler kursiyerlere yeterince zaman ayırmıyor" ifadesine ise en çok %62.4 kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri öğrenilmiştir. Kursiyerlerin "Öğreticiler uygulamaları yeterince değerlendirmiyor" maddesine en çok %60.4 kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır.

Tablo 11 genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin kursiyerlerin dersten zevk almasına önem verdikleri, sınıfta demokratik bir ortam yaratmaya çalıştıkları, kursiyerlerin taleplerini anlayışla karşıladıkları, derse zamanında girip çıktıkları ve kursiyerlere yeterince zaman ayırdıkları anlaşılmıştır. Kısaca kursiyerlerin öğretmenlere karşı görüşlerinin olumlu yönde olduğunu söylemek mümkündür.

Kursiyerlerin programla ilgili görüşlerini içeren tablo 12 incelendiğinde kursiyerlerin derslerin süresinin yeterli olduğu konusunda en çok %34.7 ile kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. Kursiyerler "Öğretim süresinin (2 yıl/1 yıl) yeterli olduğu konusunda en çok %53.5 ile yarısından fazlası kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş belirtmiştir. Kursiyerler alanı destekleyici derslerin yer alması gerektiği ifadesinde ise en çok %40.6 ile katılıyorum ve %39.6 tamamen katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır.

Kursiyerler "Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirici çalışmalara ağırlık verilmelidir" maddesine en çok %44.5 ile katılıyorum derken, "Yapılan uygulamalar öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlar niteliktedir" ifadesine %39.6 ile katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri öğrenilmiştir. Programın içeriğinin yeterli olduğu konusunda kursiyerlerin en çok %36.6 ile katılıyorum şeklinde görüş belirttikleri öğrenilmiştir. Programdaki uygulamaların öğrencilerin istekleri doğrultusunda değiştirilebildiği konusunda ise kursiyerlerin en çok %34.7 ile kısmen katılıyorum ve %30.7 ile katılmıyorum şeklinde görüş belirttikleri anlaşılmıştır.

Tablo genel olarak değerlendirildiğinde kursiyerlerin öğrenim gördükleri kurslarda alan destekleyici derslerin yer alması gerektiğini, öğretim süresinin yetersiz olduğu ve artırılması gerektiğini düşündükleri öğrenilmiştir. Kursiyerlerin ayrıca yaratıcılıklarını geliştirici çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiğini düşündükleri anlaşılmıştır.

Tablo 12. Kursiyerlerin Programla İlgili Görüşlerine İlişkin Bilgiler
(Table 12. Information over the views of the students related to the program)

Maddeler	Kurslar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Derslerin süresi yeterlidir	I	18	31.6	13	22.8	9	15.8	13	22.8	4	7	57	100
	II	8	33.3	5	20.8	5	20.8	4	16.7	2	8.4	24	100
	III	9	45	3	15	1	5	5	25	2	10	20	100
Toplam		35		21		15		22		8		101	100
Genel Toplam		35	34.7	21	20.8	15	14.8	22	21.8	8	7.9	101	100
Öğretim süresi (2 yıl/1 yıl) yeterlidir	I	28	49.1	17	29.8	3	5.3	5	8.8	4	7	57	100
	II	13	54.1	6	25	4	16.7	-	-	1	4.2	24	100
	III	13	65	2	10	2	10	2	10	1	5	20	100
Toplam		54		25		9		7		6		101	100
Genel Toplam		54	53.5	25	24.8	9	8.9	7	6.9	6	5.9	101	100
Alanı destekleyici dersler yer almalıdır	I	1	1.8	4	7	6	10.5	22	38.6	24	42.1	57	100
	II	1	4.2	3	12.5	2	8.3	9	37.5	9	37.5	24	100
	III	-	-	1	5	2	10	10	50	7	35	20	100
Toplam		2		8		10		41		40		101	100
Genel Toplam		2	2	8	7.9	10	9.9	41	40.6	40	39.6	101	100
Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirici çalışmalara ağırlık verilmelidir	I	-	-	2	3.5	14	24.6	25	43.9	16	28	57	100
	II	-	-	1	4.2	5	20.8	11	45.8	7	29.2	24	100
	III	-	-	2	10	1	5	9	45	8	40	20	100
Toplam		-	-	5		20		45		31		101	100
Genel Toplam		-	-	5	5	20	19.8	45	44.5	31	30.7	101	100
Yapılan uygulamalar öğrencilerini kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlar niteliktedir	I	-	-	3	5.3	16	28.1	25	43.8	13	22.8	57	100
	II	1	4.2	1	4.2	5	20.8	8	33.3	9	37.5	24	100
	III	-	-	2	10	9	45	7	35	2	10	20	100
Toplam		1		6		30		40		24		101	100
Genel Toplam		1	1	6	5.9	30	29.7	40	39.6	24	23.8	101	100
Programın içeriği yeterlidir	I	5	8.8	5	8.8	18	31.6	23	40.3	6	10.5	57	100
	II	4	16.7	5	20.8	3	12.5	7	29.2	5	20.8	24	100
	III	4	20	4	20	5	25	7	35	-	-	20	100
Toplam		13		14		26		37		11		101	100
Genel Toplam		13	12.9	14	13.9	26	25.7	37	36.6	11	10.9	101	100
Programdaki uygulamalar öğrencilerin istekleri doğrultusunda değiştirilebilmektedir	I	5	8.8	18	31.6	22	38.6	10	17.5	2	3.5	57	100
	II	3	12.5	9	37.5	7	29.2	3	12.5	2	8.3	24	100
	III	7	35	4	20	6	30	2	10	1	5	20	100
Toplam		15		31		35		15		5		101	100
Genel Toplam		15	14.8	31	30.7	35	34.7	15	14.8	5	5	101	100

I. Tezhip, II. Minyatür, III. Ebru

5. SONUÇ ve ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Araştırmada geleneksel Türk süsleme sanatları kursları kapsamında tezhip, ebru ve minyatür kursları değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin toplandığı süre içerisinde hat ve katı' alanında eğitim verilmediği için araştırma örnekleme alınmamıştır. Araştırmada tezhip, minyatür ve ebru kurslarına devam eden 101 kursiyer araştırma örnekleme alınmıştır. Ebru alanında 2, minyatür alanında 2 ve tezhip alanında 4 grup değerlendirmeye alınmıştır. Tezhip alanında açılan grup sayısı fazla olduğu için araştırma örnekleme alınan kursiyerlerin yarısından fazlası da tezhip alanında

öğrenim gören kursiyerlerden oluşmaktadır. Geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarını yürüten öğretim elemanları da tezhip alanında 4, minyatür alanında 1, ebru alanında ise 2 öğreticiden oluşmaktadır.

Araştırma sonucunda örneklem grubuna alınan kursiyerlerin tamamına yakınının kadın kursiyerlerden oluştuğu, çoğunluğunun yaş ortalamasınının 40 yaş üzerinde ve evli olduğu öğrenilmiştir. Kursiyerlerin yarısından fazlasının lisans ve lisansüstü eğitim almış olduğu görülmüştür. Araştırma örneklemine alınan kursiyerlerin çoğunluğunun ev hanımı olduğu ve bu sanat dallarını tanımak ve öğrenmek amacıyla kurslara katıldıkları anlaşılmıştır. Kursiyerlerle yapılan birebir görüşmelerde memur olan kursiyerlerin çoğunluğunun öğretmen oldukları öğrenilmiştir. Kursiyerlerin sağlık sorunları ve yaşları nedeniyle programa devam etme konusunda sorun yaşamadıkları görülmüştür. Ayrıca kursiyerlerin malzeme temininde ekonomik açıdan güçlük çekmedikleri ve geliş-gidişlerde sorun yaşamadıkları öğrenilmiştir. Kültür Bakanlığı'nca kursların kursiyerlerin kolayca ulaşım sağlayabileceği merkezi yerlerde açılmasına özen gösterildiği öğrenilmiştir. Araştırmada tezhip alanında kurslara devam eden bazı kursiyerlerin merkeze uzak bazı ilçelerden geldikleri görülmüştür.

Kursiyerlerin, atölyelerin öncelikle ışıklandırma, ısıtma ve havalandırma konusunda sıkıntıları olduğu anlaşılmıştır. Özellikle minyatür ve tezhip atölyelerinin güneşin ışığının bol olduğu aydınlık yerler olması gereklidir. Aksi taktirde uygulamaların gerçekleşmesine imkan vermez ve kaliteyi düşürür. Ebru atölyesindeki öğrenci ve öğreticilerle yapılan görüşmelerde de lavabonun olmadığı öğrenilmiştir. Diğer atölyelere oranla ebru atölyesinde lavabo ve suya olan ihtiyaç öncelik arz etmektedir. Kursiyerlerin yönetimle ilgili herhangi bir sorun yaşamadıkları görülmüştür. Yönetimin kursiyerlere karşı anlayışlı ve kibar davrandığı, yaşanan sorunlara karşı duyarlı olduğu, yaşanan sorunların çözümlenmesi için çaba gösterdikleri anlaşılmıştır. Bu doğrultuda kursiyerlerin yönetime karşı olumlu tutum içerisinde olduklarını söylemek mümkündür.

Araştırmada öğreticilerin kursiyerlerin dersten zevk almasına önem verdikleri, sınıfta demokratik bir ortam yaratmaya çalıştıkları, kursiyerlerin taleplerini anlayışla karşıladıkları öğrenilmiştir. Kursiyerlerin dersin işleniş ve değerlendirilmesi konusunda öğreticilerine karşı olumlu yönde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. Kursiyerlerin devam ettikleri kursun öğretim süresini yeterli bulmadıkları görülmüştür. Daha önce de belirtildiği gibi ebru kursu 1 yıl, tezhip ve minyatür kursu ise 2 yıllık bir eğitimi kapsamaktadır. Geleneksel Türk süsleme sanatları kursları kapsamında yürütülmekte olan tezhip, minyatür ve ebru kursları uzun süreli bir eğitimi ve tekrarladıkça pekişen, çok çalışmayı gerektiren uygulamaları içermektedir. Bu doğrultuda kursların süresinin yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Kursiyerlerin devam ettikleri programın yanı sıra alanı destekleyici derslerin yer alması gerektiğini düşündükleri öğrenilmiştir. Örneğin temel sanat eğitimi dersinin programa konması kursiyerlerin hem renk bilgisi hem de tasarım ilkelerinin kavranması ve uygulanması konusunda katkı sağlayacağı söylenebilir.

Kültür Bakanlığı'nca 1995 yılından itibaren Ankara da dahil olmak üzere yurdun birçok ilinde yürütülmekte olan bu kurslar, kültürümüz ve sanatımızın tanıtılması ve yaşatılması konusunda büyük katkılar sağlamaktadır. Bu sanat dallarının doğru kurullarla, aslına sadık kalınarak yozlaşmadan ve alanlarında uzmanlaşmış öğreticiler tarafından yürütülmesine özen gösterildiği görülmüştür. Ankara'da akademik anlamda lisans düzeyinde geleneksel Türk el sanatları eğitimi veren herhangi bir yükseköğretim programının olmaması ve kursları yürüten öğretim elemanlarının kalitesi dikkate alındığında Kültür

Bakanlığı'nın yürütmüş olduğu bu kursların ne derecede önemli ve gerekli olduğunu söylemek mümkündür. Araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- Ebru kurslarında öğretim süresi 2 yıl olmalıdır. 1 yıllık bir eğitim bu sanat dalının tanıtılması ve uygulanması açısından yeterli değildir.
- Tezhip ve minyatür kurslarının 2 yıllık eğitim süresi yeterli değildir. Kursların eğitim süresi uzatılmalı ya da 2 yıllık eğitimi tamamlamış ve başarılı olmuş kursiyerlerin tekrar sınava tabi tutularak 1 yıllık ya da 2 yıllık bir eğitimi içeren uzmanlık sınıfı açılabilir. Bu yolla bu sanat dallarını uygulayabilecek uzmanlaşmış sanatçıların oluşmasına olanak sağlanabilir.
- Bilindiği üzere Kültür Bakanlığı'nca geleneksel Türk süsleme sanatları kurslarının yanı sıra daha birçok alanda el sanatları kursları yürütülmektedir. Geleneksel kitap sanatlarımız arasında yer alan tezhip ve minyatür kursları özellikleri itibariyle diğer alanlara oranla atölyelerinde ışıklandırmanın yeterli düzeyde özellikle mümkün olduğunca güneş ışığından istifade edilebilen atölyelerden oluşması dikkate alınmalıdır.
- Atölyelerin fiziksel koşulları kursların alanları dikkate alınarak düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Toktaş, P., (2012). Ankara'da Kültür Bakanlığı'na Bağlı Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Kurslarının İncelenmesi. I.Uluslararası Türk Sanatları Sempozyumu ve Sanat Çalıştayı'nda Sunulmuş Bildiri. Konya.
2. Toktaş, P., (2011). Türk Kitap Sanatlarının Cumhuriyet Dönemi Gelişimi ve Günümüz Yükseköğretim Programlarındaki Yeri. VI.Uluslararası Türk Kültürü, Sanatı ve Kültürel Mirası Sempozyumu'nda Sunulmuş Bildiri. Azerbaycan, Bakü.